

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Az alapvető jogok biztosa
mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus

JELENTÉSE

az AJB-1190/2021. számú ügyben
a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet
látogatásával összefüggésben

Előadó:

Dr. Gilányi Eszter

Dr. Izsó Krisztina

Dr. Mézes Norbert

Érintett szervek:

Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet

2021.

Az alapvető jogok biztosa mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus jelentése

az AJB-1190/2021. számú ügyben

Előadó: Dr. Gilányi Eszter

Összefoglaló

A nemzeti megelőző mechanizmus feladatkörében eljáró alapvető jogok biztosa 2021. február 10-én a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetbe (a továbbiakban: Intézet) látogatott. A látogatócsoport tagjai a megfelelő védőfelszerelésben tekintették meg az Intézet helyiségeit, és interjúkat készítettek a vezetőséggel, a személyi állomány tagjaival, valamint a fogvatartott személyekkel. A látogatás célja a járvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása érdekében tett intézkedések ellenőrzése, valamint annak vizsgálata volt, hogy a bevezetett korlátozások hogyan érintették a fogvatartottak mindennapi életét.

Az Intézetben egy új objektum felépítését követően a látogatást megelőző évben növekedett a férőhelyek száma, és bár sok új fogvatartott érkezett, megszűnt a túltelítettség.

A parancsnok intézkedéseket tett a megfelelő védőfelszerelések és fertőtlenítőszeres biztosítása, valamint a fertőzés Intézetbe való bekerülésének megelőzése érdekében.

Az Intézetben – a járványhelyzetre tekintettel hozott speciális jogszabályokkal összhangban – korlátozták a fogvatartottak egyes jogait.

A szabadidős programokat kisebb csoportokban, illetve a zárkákban valósították meg. Az oktatás és a munkáltatás megszervezését a járványhelyzeten túl a jelentős számú új fogvatartott érkezése is befolyásolta. Látogatók fogadására nem volt lehetőség. A fogvatartottak e korlátozás kompenzálásaként megemelt telefonálási időtartamot, valamint elektronikus kapcsolattartást vehettek igénybe.

Az Intézetben a látogatás napjáig a fogvatartottak közül 20, a személyi állomány körében 65 személy koronavírus-tesztje lett pozitív.

Az NMM alapvető jogokat érintő visszasságokat tárt fel a személyi állomány túlterheltségével, valamint a személyi higiéniai feltételek biztosításának hiányosságaival összefüggésben.

1. Az eljárás megindulása

A 2011. évi CXLI. törvénnyel kihirdetett kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyve (a továbbiakban: Jegyzőkönyv) 1. cikke szerint a „*célja egy olyan rendszer létrehozása, amelyben független nemzetközi és nemzeti testületek – a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából – olyan helyszínekre látogatnak el rendszeresen, ahol embereket fosztanak meg a szabadságuktól.*”

A Jegyzőkönyv 3. cikke értelmében minden részes állam belföldi szinten létrehoz, kijelöl vagy fenntart egy vagy több látogató testületet (nemzeti megelőző mechanizmus, a továbbiakban: NMM) a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megakadályozása érdekében.

Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 2. § (6) bekezdése értelmében Magyarországon 2015. január 1-től az NMM feladatait az alapvető jogok biztosa látja el. E tevékenysége keretében az Ajbt. 39/B. § (1) bekezdése alapján beadvány és

felmerült visszasság hiányában is rendszeresen vizsgálja a Jegyzőkönyv 4. cikke szerinti fogvatartási helyeken a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot.

A kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés tilalmának érvényesítésétől a nemzet létét fenyegető különleges körülmények vagy szükségállapot esetén sem lehet eltérni.¹

Erre a Kínzás és Más Kegyetlen, Embertelen vagy Megalázó Bánásmód vagy Büntetés Megelőző Albizottság (a továbbiakban: SPT) is rámutatott 2020. április 7-én kiadott CAT/OP/10 számú Tanácsában² (a továbbiakban: SPT Tanács). Az SPT Tanács értelmében az egyes államokban működő nemzeti megelőző mechanizmusok maguk dönthetnek a járványhelyzetben az általuk legmegfelelőbbnek tartott intézkedésekről, és a koronavírus-járvány során a társadalmi érintkezésekre vonatkozó korlátozások figyelembevételével kell gyakorolniuk a mandátumukat.³

1.1. A látogatás helyszínének kiválasztása

A Jegyzőkönyv 20. cikk e) pontja szerint a nemzeti megelőző mechanizmus feladatai teljesítése érdekében a felkeresni kívánt helyeket és a meghallgatni kívánt személyeket szabadon kiválaszthatja.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet típusa és rendeltetése alapján kettős funkciójú bv. intézet. A Miskolc belvárosában található objektum (a továbbiakban: Székhely) alaptevékenysége külön kijelölés által meghatározott körben letartóztatással, biztonsági és egyéb fontos okból elhelyezett elítéltek szabadságvesztésével, az elzárással összefüggő büntetés-végrehajtási feladatok végrehajtása.

A 2002. március 27-én átadott Fiatalok Regionális Büntetés-végrehajtási Intézete 2009. december 31-i hatállyal beolvadt a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetbe, 2010. augusztus 15-től annak szirmabesenyői telephelyként működik (a továbbiakban: Telephely), alapfeladataként biztosítva elsősorban a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyében, Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyében és Heves Megyében lakó fiatalok férfi fogvatartottak szabadságvesztésével összefüggő büntetés-végrehajtási feladatok végrehajtását.

2020-ban az országos férőhelybővítési program keretében⁴ az Intézet Telephelye egy új könnyűszerkezetes objektummal bővült, melynek következtében az intézet befogadóképessége 347-ről 847 főre emelkedett,⁵ és az Intézet felnőtt korú férfi és női elítéltek fogház és börtön fokozatú szabadságvesztés büntetésének végrehajtására kijelölhető bv. intézetté vált.⁶

Az alapvető jogok biztosa a nemzeti megelőző mechanizmus feladatkörében eljárva még nem tett látogatást az Intézetben. A Miskolc belvárosában található objektumban az alapvető jogok biztosa mindeddig nem végzett helyszíni vizsgálatot.

¹ Ld. a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény (kihirdette: az 1988. évi 3. tvr.) 2. cikk 2. pontját, valamint a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (kihirdette: az 1976. évi 8. tvr.) 4. és 7. cikkét.

² Advice of the Subcommittee on Prevention of Torture to States Parties and National Preventive Mechanisms relating to the Coronavirus Pandemic (7 April 2020) [CAT/OP/10] I./5. pont.

³ SPT Tanács 6., 7. és 11. pont.

⁴ Varga Judit igazságügyi miniszter 2020. július 13-án, a Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben adta át az új intézeti épületszárnyakat. Állampusztán, Pálhalmán, Sopronkőhidán és Szegeden 110, Tökölön 220, Baracsán, Veszprémben 330, Kiskunhalason, Tiszalökön 440, Miskolcon 550 új fogvatartotti férőhely létesült. <https://bv.gov.hu/hu/intezetek/bvszervezet/hirek/3825>

⁵ Ld. <https://bv.gov.hu/intezetek/miskolc/tortenet>

⁶ A 16/2018. (VI. 7.) BM rendelet 4. melléklete értelmében.

1.2. A nemzeti megelőző mechanizmus hatásköre

A Jegyzőkönyv 4. cikk 1. bekezdése értelmében a nemzeti megelőző mechanizmus Magyarország joghatósága és ellenőrzése alatt álló bármely olyan helyen látogatásokat folytathat, „*ahol az embereket valamely állami hatóság utasítására, kezdeményezésére, hozzájárulásával vagy elfogadásával megfosztják személyes szabadságuktól*”. A 4. cikk 2. bekezdése szerint a Jegyzőkönyv alkalmazásában a szabadságelvonás mindennemű fogvatartást vagy bebörtönzést jelent, valamint egy személy elhelyezését olyan állami vagy magántulajdonú őrizetbe vételi környezetben, amelyet az illető valamilyen bírói, közigazgatási vagy más hatóság utasítására önként nem hagyhat el.

A büntetés-végrehajtási szervezetről szóló 1995. évi CVII. törvény 1. § (1) bekezdése értelmében „*a büntetés-végrehajtási szervezet (a továbbiakban: bv. szervezet) a külön törvényben meghatározott szabadságelvonással járó büntetéseket, intézkedéseket, büntetőeljárási kényszerintézkedéseket, a szabadságvesztésből szabadultak utógondozását, valamint a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői feladatokat végrehajtó állami, fegyveres rendvédelmi szerv.*” A törvény 6. § (1) bekezdése szerint a büntetés-végrehajtási intézetek látják el a szabadságelvonással járó büntetések és intézkedések végrehajtásával járó feladatokat. Mindezek alapján az Intézet fogvatartási helynek minősül, vagyis a nemzeti megelőző mechanizmus Ajbt. 39/B. § (1) bekezdése szerinti hatásköre fennáll.

1.3. A látogatás célja

A Kormány a koronavírus (COVID-19) világjárványra tekintettel az Alaptörvény 53. cikk (1) bekezdésében meghatározott hatáskörében a 40/2020. (III. 11.) Kormányrendelettel „*az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében*” veszélyhelyzetet hirdetett ki.

2020. június 18-i hatállyal, a veszélyhelyzet megszüntetését⁷ követően egészségügyi válsághelyzet elrendelésével járványügyi készültséget vezetett be,⁸ majd a járványhelyzet súlyosbodását követően, 2020. november 4-étől ismételten veszélyhelyzetet hirdetett ki.⁹

A koronavírus-járvány okozta megváltozott helyzetben az NMM a fogvatartási helyek eddigi szempontok szerinti vizsgálatán túl feladatának tekintette annak ellenőrzését, hogy a járvány terjedésének megelőzése érdekében alkalmazott intézkedések mennyiben érintették a fogvatartottak alapvető jogait. Az NMM vizsgálatának további szempontja volt, hogy a fogvatartási helyek hogyan biztosítják a vírusfertőzés megelőzésének, illetve az esetleges fertőzés terjedése megakadályozásának feltételeit. Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) 2020. március 15-én kiadott, a COVID-19 börtönökben és más fogvatartási helyeken történő megelőzésére és kezelésére vonatkozó időközi ajánlása szerint a fogvatartási helyek a fogvatartottak szoros közelsége miatt a fertőzés kiindulópontjai lehetnek, és emiatt az itt élő személyek egészségének fenntartása a közegészségügy szempontjából is kiemelt érdek.¹⁰

A Kormány 2020. március 28-i hatállyal kijárási korlátozást vezetett be. Az erről rendelkező kormányrendelet¹¹ 1. § (1) bekezdése értelmében mindenki köteles volt más emberekkel a szociális érintkezést – a közös háztartásban élők kivételével – a lehető legkisebb mértékűre korlátozni. 3. §-a szerint a lakóhely, a tartózkodási hely, illetve a magánlakás elhagyására csak a rendeletben

⁷ Ld. a 2020. március 11-én kihirdetett veszélyhelyzet megszüntetéséről szóló 282/2020. (VI. 17.) Korm. rendeletet.

⁸ Ld. a járványügyi készültség bevezetéséről szóló 283/2020. (VI. 17.) Korm. rendeletet.

⁹ Ld. a veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló 478/2020. (XI. 3.) Korm. rendeletet. A Kormány a 27/2021. (I. 29.) Korm. rendelettel, 2021. február 8-i hatállyal ismételten kihirdette a veszélyhelyzetet, így az 2020. november 4-től folyamatosan fennállt.

¹⁰ WHO: Preparedness, prevention and control of COVID-19 in prisons and other places of detention: Interim Guidance. 15 March 2020. 1. o. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/336525/WHO-EURO-2020-1405-41155-55954-eng.pdf>

¹¹ 71/2020. (III. 27.) Korm. rendelet a kijárási korlátozásról.

meghatározott alapos indokkal kerülhetett sor, melyek körében nem szerepelt a szabadságvesztését töltő hozzátartozó látogatása.

Ezt követően, a veszélyhelyzet kihirdetésével összefüggésben az egyes büntetés-végrehajtási szabályok módosításáról szóló 90/2020. (IV. 5.) Kormányrendelettel [a továbbiakban: 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet], 2020. április 6-i hatállyal a Bvtv.¹² rendelkezéseire képest speciális szabályokat határozott meg a szabadságvesztés végrehajtására vonatkozóan,¹³ melyek érintették a fogvatartottak befogadására, kapcsolattartására, elhelyezésére, munkáltatására, oktatására és szabadidejének eltöltésére vonatkozó rendelkezéseket. E szabályokat a jogalkotó 2020. június 1-jei hatállyal módosította, majd a veszélyhelyzet megszüntetését követően a 2020. évi LVIII. törvénnyel¹⁴ alkalmazhatóságukat lényegében fenntartotta.

Az NMM látogatásának célja az volt, hogy megvizsgálja, milyen hatást gyakorolt a járványhelyzetben elrendelt korlátozások alkalmazása, valamint a speciális szabályok végrehajtása a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben tartózkodó fogvatartottak elhelyezési körülményeire, a velük való bánásmódra.

1.4. Az érintett alapvető jogok

- Az élethez és emberi méltósághoz való jog: *„Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”* [Alaptörvény II. cikk]
- A kínzás, embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés tilalma: *„Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgaságban tartani.”* [Alaptörvény III. cikk (1) bekezdés]
- A testi és lelki egészséghez való jog: *„Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez.”* [Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdés]

1.5. Az alkalmazott nemzeti és nemzetközi jogforrások, iránymutatások

- Magyarország Alaptörvénye
- 1976. évi 8. törvényerejű rendelet az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről
- 1988. évi 3. törvényerejű rendelet a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény kihirdetéséről
- 2011. évi CXI. törvény az alapvető jogok biztosáról (a továbbiakban: Ajbt.)
- 2011. évi CXLIII. törvény a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyv kihirdetéséről (a továbbiakban: Jegyzőkönyv)
- 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról (a továbbiakban: Bvtv.)
- 2020. évi CIV. törvény a járványügyi intézkedésekkel kapcsolatos egyes szabályok megállapításáról és a járványügyi intézkedésekkel kapcsolatos egyes törvények módosításáról
- 2020. évi LVII. törvény a veszélyhelyzet megszüntetéséről
- 2020. évi LVIII. törvény a veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készülségről

¹² 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról.

¹³ Az 5. § értelmében *„Az elzárás, a közérdekű munka és a pénzbüntetés helyébe lépő szabadságvesztés végrehajtása során e rendelet szabadságvesztés végrehajtására vonatkozó különös szabályait értelemszerűen alkalmazni kell.”*

¹⁴ 2020. évi LVIII. törvény a veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készülségről, hatályba lépett: 2020. június 18-án. A jogalkotó a Bvtv.-hez képest speciális rendelkezések alkalmazhatóságát a 2020. évi CIV. törvénnyel 2021. június 30. napjáig meghosszabbította.

- 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről
- 71/2020. (III. 27.) Korm. rendelet a kijárási korlátozásról
- 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet kihirdetésével összefüggésben egyes büntetés-végrehajtási szabályok módosításáról (a továbbiakban: 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet)
- 282/2020. (VI. 17.) Korm. rendelet a 2020. március 11-én kihirdetett veszélyhelyzet megszüntetéséről
- 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól
- 16/2018. (VI. 7.) BM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, a rendbíróság helyébe lépő elzárás, a letartóztatás és a szabálysértési elzárás végrehajtását foganatosító büntetés-végrehajtási intézetek kijelölésének szabályairól
- az ENSZ fogvatartottakkal való bánásmódra vonatkozó standard minimumszabályai (a továbbiakban: Mandela Szabályok) [*United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (the Nelson Mandela Rules) General Assembly resolution 70/175, annex, adopted on 17 December 2015*]
- Advice of the Subcommittee on Prevention of Torture to States Parties and National Preventive Mechanisms relating to the Coronavirus Pandemic (7 April 2020) [CAT/OP/10] (a továbbiakban: SPT Tanács)
- az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának Európai Börtönszabályokról szóló Rec(2006)2-rev számú ajánlása (a továbbiakban: Európai Börtönszabályok)
- CPT: Nyilatkozat a szabadságuktól megfosztott személyek koronavírus (COVID-19) világméretűvel kapcsolatos kezelési alapelveiről [CPT/Inf(2020)13] (a továbbiakban: CPT: COVID-19 Nyilatkozat)
- a CPT 11. Általános Jelentése [CPT/Inf (2001) 16]
- a CPT-nek a büntetés-végrehajtási intézetekben az egy fogvatartottra jutó élettérre vonatkozó előírásai [CPT/Inf (2015) 44]

1.6. A látogatás módszere, a vizsgálat szempontjai

Az NMM alapvető feladata, hogy a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából a Jegyzőkönyv 4. cikke szerinti fogvatartási helyeken a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot vizsgálja.

Az SPT Tanácsban is rögzített 'do no harm' („ne árts”) elvnek¹⁵ megfelelően a látogatócsoport tagjai védőfelszerelésben – gumikesztyű, maszk – léptek be az Intézetbe, a fogvatartottak körletein emellett teljes testet takaró védőruhát és lábzsákot is viseltek.

A látogatócsoport tagjai a következő módszereket alkalmazták:

- a) dokumentumok bekérése, helyszíni iratbetekintés, fényképfelvételek készítése;
- b) az elhelyezés fizikai körülményeinek vizsgálata;
- c) fogvatartottak, az Intézet személyi állományának tagjai és vezetői személyes meghallgatása, előzetesen kidolgozott, iránymutatásként szolgáló kérdéssorok alapján.

A veszélyhelyzetre tekintettel a látogatás a fogvatartás körülményeit a következő szempontok szerint vizsgálta:

- a járványhelyzet által előidézett változások a bánásmód tekintetében;
- tájékoztatás a járványügyi intézkedésekről;
- eljárás a fertőzésveszély megelőzése érdekében, különösen a befogadás során;
- munkáltatás, oktatás és a szabadidő eltöltése, a szabad levegőn való tartózkodás;
- az egészségügyi ellátás biztosítása a járványhelyzetben, az egészségügyi elkülönítés lehetősége;
- kapcsolattartás módosulása a járványhelyzettel összefüggésben:

¹⁵ SPT Tanács 4. pont.

- hozzátartozókkal és egyéb regisztrált kapcsolattartókkal,
- a jogi képviselővel.

1.7. Szankciók tilalma

A Jegyzőkönyv 21. cikke értelmében semmilyen hatóság és tisztviselő nem rendelhet el, nem alkalmazhat, nem engedélyezhet, és nem tűrhet el semmilyen személy vagy szervezet elleni szankciót, ha az illető a nemzeti megelőző mechanizmussal akár valós, akár hamis információkat közölt, és az adott személyt vagy szervezetet semmiféle más jellegű hátrány sem érheti.

1.8. A látogatás időpontja

2021. február 10.

1.9. A látogatás résztvevői

- Dr. Kozma Ákos, az alapvető jogok biztosa
- Dr. Gilányi Eszter jogász, pszichológus
- Dr. Izsó Krisztina jogász
- Dr. Mézes Norbert jogász

2. Tényállás és megállapítások

2.1. Fogvatartotti létszámadatok

A létesítmény befogadó kapacitása a látogatás napján 847 fő volt. Az Intézetben a látogatás napján 820 fogvatartott tartózkodott, ami 96,81%-os telítettséget jelentett.

A látogatás napján az Intézetben jelen lévő fogvatartottak létszáma

	Székhely			Telephely			Összesen
	nő	ffi	össz.	nő	ffi	össz.	
nagykorú elítélt	4	44	48	44	357	401	449
<i>ebből fegyház</i>	0	1	1	0	0	0	1
<i>ebből börtön</i>	1	27	28	44	270	314	342
<i>ebből fogház</i>	0	4	4	0	36	36	40
<i>ebből közérdekű munka átváltoztatás</i>	1	6	7	0	11	11	18
<i>ebből pénzbüntetést helyettesítő szabv.</i>	2	6	8	0	40	40	48
fiatalkorú elítélt	0	1	1	0	19	19	20
<i>ebből börtön</i>	0	1	1	0	14	14	15
<i>ebből fogház</i>	0	0	0	0	5	5	5
elzárás büntetés	0	6	6	0	16	16	22
szabálysértési elzárás	5	22	27	4	54	58	85
fiatalkorú elzárás	0	0	0	0	0	0	0
letartóztatott	23	117	140	0	79	79	219
letartóztatott nem jogerős	1	3	4	0	1	1	5
fiatalkorú letartóztatott	0	0	0	0	12	12	12
fiatalkorú letartóztatott nem jogerős	0	0	0	0	2	2	2

megőrzésen	1	0	1	0	5	5	6
Összesen	34	193	227	48	545	593	820

A látogatás napján az Intézetben 82 nő és 34 fiatal korú férfi fogvatartott volt. 16 személy volt külföldi állampolgár.¹⁶

A 24 távollevő közül 6 személy másik bv. intézetben tartózkodott megőrzésen, 2 nyomozás miatt volt távol, 16 fő (15 férfi és 1 nő) reintegrációs őrizetben volt.

A férőhelybővítési program következményeként a Telephely F épületében (a korábbi Fiatal korúak Regionális Büntetés-végrehajtási Intézetének épülete) megváltozott a fogvatartottak összetétele. Az első és második szinten nagykorú letartóztatottakat helyeztek el, a harmadikon pedig fiatal korú letartóztatott és fiatal korú fogház és börtön fokozatú fogvatartottak éltek.

2.2. Elhelyezési körülmények

Az NMM számára a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (a továbbiakban: BVOP) által a Jegyzőkönyv 20. cikk a) pontja alapján szolgáltatott adatok szerint az Intézetben a korábbi években jellemző volt a túltelítettség. 2016-ban 134%, 2017-ben 130%, 2018-ban 121%, 2019-ben 125% volt az Intézet éves átlagos kihasználtsága, a férőhelybővítési program következtében azonban 2020. év szeptemberétől 100 % alá csökkent a telítettség.

A Székhelyen 3-7 fő befogadására alkalmas zárakban helyezték el a fogvatartottakat. A Telephelyen az F épületben 3-4 fős zárak voltak. Emellett mindkét objektumban voltak speciális rendeltetésű helyiségek (pl. fegyelmi zárka, egészségügyi elkülönítő helyiség), melyek között voltak egyszemélyesek is. A mellékhelyiség valamennyi többszemélyes zárakban le volt választva.

A Telephely új építésű objektuma 6 épületből, 5 fogvatartottak elhelyezésére szolgáló egységből (A-E épület), valamint egy kiszolgáló egységből (K épület) állt.¹⁷ Az A-E épületekben jogerősen elítélt felnőtt korú férfi és női fogház és börtön fokozatú szabadságvesztést, valamint elzárást töltő fogvatartottakat helyeztek el 3 és 6 fős lakóhelyiségekben, melyekben külön vizesblokk nem volt, a fogvatartottak közös WC-ket és zuhanyzókat vehettek igénybe.

Az NMM rendelkezésére bocsátott adatok alapján a látogatás idején az Intézetben az egy fogvatartottra jutó élettér megfelelt mind a hazai jogszabályoknak,¹⁸ mind a nemzetközi előírásoknak,¹⁹ melyet a látogatócsoport megfigyelései is alátámasztottak.

Az Intézetben a látogatást megelőző évben az új objektum létesítése mellett a régebbi épületekben felújítási munkálatokat is végeztek. 2020-ban befejeződött a főzőkonyha felújítása, ezzel egy időben mindkét objektumban személyzeti étkezőt is kialakítottak. A munkakörülmények javítását célzó program keretében megvalósult az irodák klimatizálása, LED lámpákkal történő felszerelése. Az elhelyezési körleteken irodákat alakítottak ki a körletfelügyelők és reintegrációs tisztek számára. 2021-re biztonságtechnikai fejlesztéseket irányoztak elő, melynek keretében a teljes biztonsági rendszer megújítása volt a cél. A látogatócsoport tagjai által a Székhelyen és a Telephely F épületében megtekintett zárak megfelelő állapotban voltak, szemmel látható volt a folyamatos karbantartás eredménye.²⁰

¹⁶ Román (6 fő), ukrán (2 fő), macedón (1 fő), egyiptomi (1 fő), osztrák (2 fő), orosz (2 fő), szingapúri (1 fő), afgán (1 fő), felnőtt férfi fogvatartott.

¹⁷ Ld. Melléklet – 3. kép.

¹⁸ A 16/2014. (XII.19.) IM. rendelet 121. § (1) bekezdése szerint „a zárakban vagy a lakóhelyiségben elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy minden elítéltre hat köbméter légtér és egyéni elhelyezés esetén legalább hat, közösen elhelyezett elítéltek esetén személyenként legalább négy négyzetméter élettér jusson.”, a (2) bekezdés alapján „az élettér kiszámításakor a zárka vagy a lakóhelyiség alapterületéből az illemhely és a mosdó által elfoglalt területet (...) figyelmen kívül kell hagyni.”

¹⁹ A CPT-nek a büntetés-végrehajtási intézetekben az egy fogvatartottra jutó élettérre vonatkozó előírásai [CPT/Inf (2015) 44] 9-10. pontja értelmében az egyszemélyes zárakban 6m², a több személy által lakott zárka esetében személyenként minimum 4 m² élettér kell, hogy rendelkezésre álljon, nem beleszámítva a vizesblokk által elfoglalt területet.

²⁰ Ld. Melléklet – 1. és 2. kép.

A vezetőség tájékoztatása szerint a Székhelyen vissza-visszatérő probléma a kártevők (poloska, csótány) jelenléte, bár az utóbbi években javult a helyzet. A Telephelyen nem jelentkezett ez a probléma. A rendszeres és előírt irtásokról az Intézet külső szolgáltató bevonásával gondoskodott, ezen felül saját eszközzel, forró gőzt kibocsátó gőztisztító géppel további fertőtlenítést is végeztek a nehezen elérhető helyeken, ezzel próbálva elejét venni, hogy a fejlődési ciklus különböző szakaszában levő kártevők túléljék az irtást, és ismét elszaporodjanak. A fogvatartottak is azt közölték az NMM munkatársaival, hogy a Székhelyen egyes zárkákban előfordul poloskafertőzés, de az irtási tevékenység folyamatos.

A fogvatartottak elhelyezési körülményei tekintetében a látogatócsoport alapvető joggal összefüggő visszásságot nem tapasztalt.

2.3. Személyi feltételek

Az Intézetben az állománytáblázat szerinti rendszeresített státuszok száma 470 volt. Emellett – a létszámhiány okozta terhek csökkentése érdekében – 35 fő fegyveres biztonsági őr foglalkoztatására is volt lehetőség, akiknek feladata a járőrözés, a gépjármű beléptetés és a külső őrzés volt.

Az Intézet 2020 folyamán jelentős erőfeszítéseket tett az állomány feltöltése érdekében. Miskolc belvárosában toborzóirodát hoztak létre, és 3 jó kommunikációs képességgel rendelkező munkatársat toborzási feladatok végrehajtására jelöltek ki. A parancsnok számos környékbeli polgármesterrel személyesen tárgyalt. Részben ennek, részben a járványhelyzetnek köszönhetően 2020-ban 245 fő kinevezésére került sor, a férőhelybővítési program keretében az intézet számára biztosított 141 státuszból is sikeresen betöltöttek 136-ot. A fluktuáció a megelőző évhez viszonyítva valamelyest csökkent, 2020 során összesen 81 fő távozott az Intézet állományából, ami a tényleges létszám 16,31 %-a volt.²¹

A látogatás napján az Intézet munkajogi létszáma 473 fő,²² így a tényleges létszám az engedélyezett létszámhoz viszonyítva 93,6%-os feltöltöttséget mutatott, a betöltetlen álláshelyek száma 27 volt.

A körletfelügyelői állomány munkaterhe szempontjából kihívást jelentett a sok új kolléga érkezése, akiknek jelentős része a belépését követően még képzésben vett részt. A régebben felszerelt felügyelőkre nagy terhet rótt az újonnan felszerelt kollégák betanítása. A járványhelyzet szintén növelte a személyi állomány munkaterheit.

Az Intézet túlszolgálat csökkentésére irányuló törekvéseit akadályozta, hogy 2020 utolsó negyedében folyamatosan növekedett azon munkatársak száma, akik fertőzöttség gyanúja vagy fertőzés gyanús személlyel való kontaktus miatt nem léphettek szolgálatba.²³

A CPT felhívta a figyelmet, hogy az őrőség jelentős mennyiségű túlmunkája „könnyen azt eredményezheti, hogy az öröket erős stresszhatás éri, hamar kiégnek, vagyis olyan helyzet alakul ki, amely fokozza a minden börtönben eleve meglévő feszültséget.”²⁴ A járványhelyzetben a vírusfertőzés kockázata, valamint a megelőzés érdekében hozott rendelkezések miatt a szokásos életvitelben bekövetkezett változások is fokozott pszichés terhelés elé állítják mind a fogvatartottakat, mind a személyi állomány tagjait. E tényezők együttesen alkalmasak arra, hogy hátrányosan befolyásolják a fogvatartottakkal való bánásmódot, ami veszélyezteti az embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés tilalmának érvényesülését.

²¹ Jelentés a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet 2020. évi tevékenységének önértékeléséről (a továbbiakban: Önértékelő jelentés) V. 1. rész.

²² 443 állománytáblázat szerinti betöltött státusz; 9 fő rendvédelmi alkalmazott és munkavállaló meghatározott (adminisztrációs, reintegrációs, kártalanítási, takarítási) feladatok ellátása céljából, határozott időre, létszám felett; 21 fő munkavállaló fegyveres biztonsági őr

²³ Önértékelő jelentés III. 3. rész.

A fertőzésgyanú és az igazolt fertőzés esetén követendő eljárásrenddel kapcsolatban ld. e jelentés 2.7. részét.

²⁴ A CPT 11. Általános Jelentése [CPT/Inf (2001) 16] 26. pont.

2.4. A fertőzés megelőzése érdekében hozott intézkedések és az ezzel kapcsolatos tájékoztatás

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben a látogatás idején a koronavírus-járvánnyal összefüggő feladatokat a büntetés-végrehajtás országos parancsnokának a bv. szervezet egészére irányadó Intézkedési Tervével²⁵ összhangban álló, az Intézet parancsnoka által kiadott, helyi sajátosságokat is figyelembe vevő intézeti intézkedési terv²⁶ határozta meg.

Az Intézet vezetőségének tájékoztatása szerint a fogvatartottaknak a járványhelyzet kezdetétől 3 mosható maszkot biztosítottak. A szájmazsk egyéni felszerelésként volt felvezetve a fogvatartott kartonjára, azzal köteles volt elszámolni. Kizárólag az Intézet által biztosított maszkot viselhették, ezzel kerülve el a nem túl hatékony egyszer használatos maszkok viselését, illetve a színes maszkok használatát, biztosítva az egységes megjelenést. A reintegrációs tisztek a napi szemléken ellenőrizték a maszkok meglétét. A szájmazsk cseréjét, a mosást, vasalást az Intézet végezte. A maszkok pótlása a körletfelügyelő feladata volt az Egészségügyi Osztállyal együttműködésben. Az NMM látogatását megelőzően a BVOP-tól érkezett feladatszabás alapján január végén vissza kellett szedni a fogvatartottaktól a maszkokat. Az új rend szerint a fogvatartottaknál már csak 1 maszk lehetett, és a rendszeres tisztítás során, mikor az előzőt beszédték, mindig adtak egy tisztát.

A fogvatartottak a zárkán kívül mindenhol kötelesek voltak viselni a maszkot, a közösségi helyiségekben, a folyosókon, az udvaron is. Az állomány köteles volt ellenőrizni a maszkok helyes használatát, és szükség esetén fel kellett szólítaniuk arra a fogvatartottakat.

A látogatócsoport tagjainak a fogvatartottak megerősítették, hogy az Intézet biztosított számukra maszkot, melyek cseréjéről, tisztításáról naponta központilag gondoskodtak. Dolgozó fogvatartottak elmondták, hogy a munkavégzés során eldobható sebészmaszkot viselnek, melyet a műszak alatt többször is cserélnek. A munka jellegétől függően a maszk mellett egyéb védőfelszerelést is felvettek, pl. a takarítók gumikesztyűt, az ételosztók védőruhát is.

A személyi állomány tagjainak a szolgálatteljesítés során maszkot és kesztyűt kellett viselniük, a fogvatartottakkal közvetlenül érintkezők esetében ez kizárólag eldobható gumikesztyű lehetett. Több fogvatartott is megemlítette, hogy a személyi állomány tagjai is viselik a védőfelszerelést.

A látogatócsoport a védőfelszerelések biztosítása tekintetében alapvető joggal összefüggő visszasságot nem tapasztalt. Az NMM felhívja ugyanakkor a figyelmet arra, hogy az Egészségügyi Világszervezet (WHO) 2021. február 8-án módosított, a COVID-19 börtönökben és más fogvatartási helyeken történő megelőzésére és kezelésére vonatkozó időközi ajánlása szerint a használat során átnedvesedett maszkokat haladéktalanul tiszta, száraz maszkra kell cserélni.²⁷

A járványhelyzetre tekintettel az Intézetben rendszeres volt a fertőtlenítés. Minden hónap 15. napjáig teljes fertőtlenítést hajtottak végre, emellett a könnyűszerkezetes objektumban heti egy alkalommal hideg ködképző anyaggal (SteriClean Industry) is fertőtlenítettek.²⁸ Az Intézet mindkét objektumában naponta két alkalommal került sor a bútorfelületek, padlófelületek, szaniterek, kilincsek és a közlekedés során rendszeresen megérintett rácsok fertőtlenítésére.²⁹ Szintén napi 2 alkalommal kellett a fogvatartottak körletein a zárkákban a padozat és a vizesblokk körüli terület permetező fertőtlenítését elvégezni.³⁰

²⁵ A látogatás idején a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka által jóváhagyott, 30500/11866-128/2020/2020.ált. számon 2020. 11. 04-i hatállyal módosított Intézkedési Terv IV. a koronavírus-járvánnyal összefüggő feladatok végrehajtására (a továbbiakban: a BVOP módosított IV. Intézkedési Terve) volt hatályban.

²⁶ A látogatás idején az Intézet parancsnoka által jóváhagyott, 2020. 11.12-étől hatályos, 30508/1013-81/2020. ált. számon kiadott XXI. Intézkedési Terv (a továbbiakban: Intézeti Intézkedési Terv) volt hatályban.

²⁷ WHO: Preparedness, prevention and control of COVID-19 in prisons and other places of detention: interim guidance, 8 February 2021, 27. o.

<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/339830/WHO-EURO-2021-1405-41155-57257-eng.pdf>

²⁸ Intézeti Intézkedési Terv II. fejezet 123. és 125. pont.

²⁹ Intézeti Intézkedési Terv II. fejezet 30. pont.

³⁰ Intézeti Intézkedési Terv II. fejezet 32. pont.

A vezetőség tájékoztatása szerint a körleteken egyrészt költségvetési munkahelyen, intézetfenntartási munkában foglalkoztatott fogvatartottak takarítottak, másrészt külön takarítóbrigádokat is felállítottak, akik az általános takarítási feladatok mellett a fertőtlenítő takarításokat is végezték. A zárkák takarítása az ott elhelyezett fogvatartottak feladata volt, az ehhez szükséges tisztító- és fertőtlenítő szert és eszközöket az Intézet biztosította, amit a látogatócsoport által meghallgatott fogvatartottak is megerősítettek.

A személyes higiénia kiemelten fontos a fertőzésveszély csökkentése érdekében. A CPT a szabadságuktól megfosztott személyek koronavírus világjárvánnyal kapcsolatos kezelési alapelveiről szóló nyilatkozatában felhívta a figyelmet arra, hogy tiszteletben kell tartani a fogvatartottak megfelelő személyes higiénia fenntartásához fűződő jogát.³¹ Az SPT Tanács értelmében a COVID-19 járvány idején a fogvatartottak számára díjmentesen biztosítani kell minden olyan eszközt és lehetőséget, mely lehetővé teszi számukra is a személyes higiénia megfelelő, a járványhelyzetben a lakosság egésze esetében követendő szintjének fenntartását.³²

Az Intézet parancsnoka rendelkezett arról, hogy a személyi állomány és a fogvatartottak számára a napi többszöri higiénés kézmosás (szappanos, lehetőleg meleg, folyóvízes) lehetőségét biztosítani kell. A zárkákban a reintegrációs tisztek a napi szemle során ellenőrizték, hogy a zárkákban rendelkezésre áll-e szappan, és szükség esetén intézkedniük kellett a pótlásról. Az épületek bejáratánál is biztosították a kézfertőtlenítés lehetőségét.³³

Az Intézetben a fiatalkorúak, a nők, valamint a dolgozó fogvatartottak számára naponta, a nem dolgozóknak a járványhelyzetre tekintettel heti 5 alkalommal biztosították a fürdés lehetőségét. A fogvatartottak elmondása szerint a fürdőkben a meleg víz folyamatosan rendelkezésre állt. Azokban a zárkában, melyekben nem volt elérhető a folyó meleg víz, a fogvatartottak az előírásoknak megfelelő saját tulajdonú vagy térítés ellenében igénybe vett intézeti vízmelegítők segítségével melegíthették vizet.

Az Intézet 2020. évi önértékelő jelentése szerint a körletek fürdői a nagy igénybevétel miatt teljes felújításra szorultak, melynek megvalósulásáig azok folyamatos karbantartását végezték.³⁴ Az Intézet vezetőségének tájékoztatása szerint az új építésű könnyűszerkezetes objektum zuhanyzóiban az intenzív igénybevétel következtében penészedés következett be, melynek elhárítására folyamatosan lépéseket tettek.

A zuhanyzók leromlott, nem kellően higiénikus állapota visszásságot okoz a fogvatartottak emberi méltósághoz való jogával összefüggésben, valamint a járványhelyzetre tekintettel veszélyezteti az egészséghez való joguk érvényesülését.

Az Intézet Intézkedési Terve értelmében a fogvatartottakat tájékoztatni kellett a preventív intézkedések okairól, így különösen arról, hogy azok a saját és családtagjaik egészségének védelme, a fertőzések és azok szövődményeinek elkerülése érdekében kerülnek bevezetésre. A tájékoztatásnak ki kellett terjednie az általánosan alkalmazandó érintkezési szabályokra, illetve arra, hogy tünetek észlelése esetén jelentési és jelzési kötelezettségnek kell eleget tenni.³⁵ Ennek megvalósítására többféle módszert alkalmaztak. Személyes közlés útján egyrészt a befogadási eljárás során, másrészt egyéni és kiscsoportos foglakozások keretében történt tájékoztatás, de felhasználták a zárt láncú televízió-rendszert és a faliújságokat is.³⁶ A látogatócsoport tapasztalatai szerint a fogvatartottak tisztában voltak a járványhelyzetre tekintettel bevezetett speciális szabályokkal.

A hozzátartozók tájékoztatása érdekében az Intézetben is működtették a járványügyi call centert,³⁷ a számukra kidolgozott információs anyagok elektronikusan elérhetőek voltak a BVOP, illetve az Intézet honlapján,³⁸ továbbá a fogvatartottakat is ösztönözték arra, hogy folyamatosan informálják kapcsolattartóikat az aktuális járványügyi helyzetről.

³¹ CPT: COVID-19 Nyilatkozat [CPT/Inf(2020)13] 7. pont

³² SPT Tanács 9. j) pont.

³³ Intézeti Intézkedési Terv II. fejezet 37-39. pont.

³⁴ Önértékelő jelentés V. 3. rész

³⁵ Ld. II. fejezet 25., illetve 64. pont.

³⁶ Ld. Melléklet – 4. kép

³⁷ Ld. <https://bv.gov.hu/hu/node/3602>

³⁸ Ld.: <https://bv.gov.hu/hu/node/3592>, illetve <https://bv.gov.hu/intezetek/miskolc/tajekoztatok>

A látogatócsoport a járványhelyzettel kapcsolatos tájékoztatás tekintetében alapvető joggal összefüggő visszasságot nem tapasztalt.

2.5. Beléptetés és a fogvatartottak befogadása

Az Intézetbe való beléptetés során érintésmentes hőmérővel testhőmérséklet-mérést végeztek. 38°C feletti testhőmérséklet esetén kontroll mérés elvégzése érdekében értesíteni kellett az egészségügyi ápolót. Fertőzés gyanúja esetén az érintett beléptetését meg kellett tagadni. Szolgálatba lépő személyi állományi tag esetében azonnal intézkedni kellett a szolgálatszervezés módosítására.³⁹ A bejáratoknál fertőtlenítő pontokat alakítottak ki, ahol kézfertőtlenítést kellett végezni, a lábbelik tisztítására pedig minden bejáratnál fertőtlenítőszerrel átitatott cipőfertőtlenítő tálcát helyeztek el.

Az Intézetbe beléptethető személyek köre a látogatás időszakában korlátozott volt. Nem volt lehetőség külföldi és hazai delegációk fogadására, szakmai és bűnmegelőzési célú intézetlátogatások, sajtónyilvános események megtartására.⁴⁰ A társszervek, továbbá a civil személyek bv. szervbe történő beléptetését minimalizálni kellett. Amennyiben a társszerv (bírószék, ügyészség, rendőrség), ügyvéd, illetve egyéb érdekelt fél a fogvatartott személyes meghallgatásától eltekinteni nem tudott, a bv. szerv területén védőfelszerelés (maszk és gumikesztyű), a fogvatartottal való kontakt, illetve indokolt esetben a fogvatartotti részlegre történő belépés esetén teljes védőfelszerelés viselésére kellett kötelezni.⁴¹ A látogatócsoport tagjai a látogatás során maszkot, gumikesztyűt, teljes testet fedő, csuklyás védőruházatot és lábszákat viseltek.

A látogatás idején az Intézetben a járványhelyzetre tekintettel a 2020. évi LVIII. törvény által meghatározott speciális befogadási protokoll érvényesült. Ennek értelmében, ha a szabadságvesztés végrehajtásának megkezdésére jelentkező elítélt egészségi állapota alapján járványügyi elkülönítés látszik szükségesnek, a bv. intézet a befogadást köteles megtagadni. Ilyen esetben igazolást kell kiállítani arról, hogy a befogadásra egészségügyi okból nem került sor, majd haladéktalanul intézkedni kell az elítélt legközelebbi járványügyi megfigyelést végző egészségügyi intézménybe szállításáról.⁴² Egyéb esetben az elítéltet a befogadást követően 14 nappal a bv. intézet befogadó részlegén kell elhelyezni, ahol gondoskodni kell az elkülönítéséről. Amennyiben ez idő alatt az elítélt járványügyi elkülönítése nem válik szükségessé, a befogadást a Nemzeti Népegészségügyi Központ által kiadott eljárásrend⁴³ figyelembevételével kell folytatni.⁴⁴

Mivel az Intézet megyei büntetés-végrehajtási intézetként letartóztatás kényszerintézkedés, valamint elzárás büntetés és szabálysértési elzárás végrehajtására kijelölt bv. szerv,⁴⁵ jellemző, hogy rendszeresen érkeznek új befogadottak. Az Intézetben a megfigyelési célú elkülönítés végrehajtására a Székhelyen (34 férőhely) és a Telephelyen (7 férőhely) is jelöltek ki zárkákat, ahol valamennyi új befogadottat főszabály szerint 14 nappal elkülönítettek. A 72 órán belül befogadottak együttesen is elhelyezhetőek voltak, ilyenkor az utolsóként bekerülőnél is el kellett telnie a 14 napnak.

A nők, a fiatalkorúak, a 60 év feletti, a krónikus betegek, a dohányzók, az elhízottak (BMI>30), a hajléktalanok, az elzárás letöltésére ítélt esetben az ápolói befogadás során a fogvatartott beleegyezése esetén felső légúti váladékvizsgálatot kellett végrehajtani, majd azt 4 nappal később meg kellett ismételni. Mivel a második negatív eredmény megérkezését követően, tünetmentesség esetén az elkülönítés megszüntethető volt, ezeket a fogvatartottakat a többi megfigyelési célú elkülönítésben levőtől külön kellett elhelyezni. Ha a mintavételhez dokumentáltan nem járultak hozzá, esetükben is a 14 napos elkülönítést kellett alkalmazni. Az 5 nappal kevesebb

³⁹ Intézeti Intézkedési Terv II. fejezet 4. pont.

⁴⁰ Intézeti Intézkedési Terv II. fejezet 101. és 103. pont.

⁴¹ Védőruházat (overáll), maszk, arcvédő pajzs, sapka, gumikesztyű. Ld. Intézeti Intézkedési Terv II. fejezet 7. pont.

⁴² 2020. évi LVIII. törvény 237. § (2) bekezdés.

⁴³ A látogatás idején: Eljárásrend a 2020. évben azonosított új koronavírussal kapcsolatban (követendő járványügyi és infektókontroll szabályok) 2020. november 7.

⁴⁴ 2020. évi LVIII. törvény 237. § (1) bekezdés.

⁴⁵ Ld. Bvtv. 388. §-át, valamint a 16/2018. (VI. 7.) BM rendeletet.

időtartamra ítélt befogadottakat felső légúti mintavételezés nélkül a 14 napos elkülönítést töltők közé kellett elhelyezni.⁴⁶

Amennyiben a fogvatartott valamilyen okból (pl. tárgyalás vagy szakorvosi ellátás miatt) – a szállítás időtartamát nem beleszámítva – 6 óránál hosszabb időt töltött az Intézetben kívül, és/vagy 15 percet meghaladó időtartamban a védőfelszerelés (szájmaszk) eltávolítása szükségessé vált, visszatérését követően megfigyelés céljából szintén 14 napra elkülönítették.⁴⁷

A beléptetéssel és a fogvatartottak befogadásával kapcsolatban a vizsgálat nem állapított meg alapvető joggal összefüggő visszásságot.

2.6. Egészségügyi és pszichológiai ellátás

Az Intézetben mind a Székhelyen, mind a Telephelyen biztosítottak egészségügyi ellátást. A Székhelyen az egészségügyi osztály létszáma a 10 fő volt, vezetője egy hivatásos állományú fogorvos. Egy további főállású neurológus szakorvos a látogatás idején gyeden volt. Az egészségügyi szakszemélyzethez még 1 vezető ápoló, 1 fogászati asszisztens és 6 szakápoló tartozott (közülük 1 tartósan betegállományban volt), 1 szakorvosi státusz betöltetlen volt. A Telephelyen az egészségügyi osztályvezető mellett 7 szakápoló és 1 szakasszisztens állt rendelkezésre, 4 álláshely (2 szakorvosi, 1 főápolói és 1 szakápolói) betöltetlen volt.

Az általános orvosi ellátást és a foglalkozás-egészségügyi alapellátást az Intézetnek a CsP-Med Kft.-vel kötött szerződése keretében közreműködő orvosok biztosították. Rendelés munkanapokon mindkét objektumban eltérő beosztásban, napi 2 órában volt.⁴⁸ A fogvatartottak pszichiátriai ellátását vállalkozási szerződés alapján hetente egyszer pszichiáter szakorvos végezte. Egyéb szakellátásra a fogvatartottakat a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Központi Kórház és Egyetemi Oktatókórházba szállították ki, mellyel az Intézetnek együttműködési szerződése volt. Akut panasz esetén a beteget azonnal a kórház Sürgősségi Betegellátó Osztályára szállították. Egyéb esetben időpontot kértek, melyet pár napon belül e-mailben kaptak meg, ennek gyakorlata a járványhelyzetben sem változott. A járvány időszakában a Büntetés-végrehajtás Egészségügyi Központjának tököli telephelyén (a korábbi Bv. Központi Kórházban) kizárólag COVID-fertőzött fogvatartottakat láttak el, az új berettyóújfalui létesítmény pedig még nem kezdte meg működését.

Az egészségügyi szakszemélyzet munkaterheit a járványhelyzet jelentősen megnövelte, ami egyrészt abból fakadt, hogy ők végezték mind a fogvatartottak, mind a személyi állomány esetében a tesztelést, másrészt jelentősen megszaporodtak az adminisztrációs terhek is a kötelező adatszolgáltatások miatt.

A Székhely egészségügyi osztályvezetőjének tájékoztatása szerint a fogvatartottak változatos panaszokkal fordultak hozzájuk. Előfordultak légzőszervi, keringési rendellenességek, ízületi bántalmak, bőrelváltozások (többek között poloskacsípés), cukorbetegség, de voltak kemoterápiát igénylő tumoros betegek is.

A látogatócsoport által meghallgatott fogvatartottak az egészségügyi ellátással kapcsolatban panaszt nem jeleztek. Többen elmondták, hogy ha szükségük volt gyógyszerre, azt vizsgálatot követően megkapták. Egy fogvatartott kiemelte, hogy a sérvét a járványhelyzet ellenére rövid időn belül kezelték a kórházban.

A fogvatartottak egészségügyi ellátásával összefüggésben a vizsgálat alapvető joggal kapcsolatos visszásságot nem állapított meg.

Az Intézetben a látogatás idején 3 pszichológus dolgozott, akik közül egynek a Székhelyen, kettőnek a Telephelyen, az F épületben, illetve az új objektumban volt az irodája. A Székhelyen dolgozó pszichológus végezte a fogvatartottak befogadó vizsgálatát és a személyi állomány alkalmassági vizsgálatát. A Telephelyen dolgozó pszichológusok elsősorban az épületeket egymás között felosztva végezték munkájukat, de ha egy fogvatartott kifejezetten női vagy férfi

⁴⁶ Intézeti Intézkedési Terv, II. fejezet 70. pont.

⁴⁷ Intézeti Intézkedési Terv II. fejezet 73. pont.

⁴⁸ Ld. Önértékelő jelentés V. 1. rész

pszichológussal kívánt beszélni, az elhelyezéstől függetlenül erre is lehetőséget nyújtottak. Mind a telephelyen, mind a székhelyen tartottak kisebb létszámú csoportfoglalkozásokat. A Telephelyen a pszichiáter bevonásával pszichoterápiás csoport létrehozását is tervezték. A fogvatartottak az egyéni konzultáció iránti igényüket kérelmi lap leadásával jelezhettk, de személyesen is fordulhattak a pszichológusokhoz, mikor ők – pl. a szemlék alkalmával – az elhelyezési szinteken tartózkodtak. Szükség esetén, ha a fogvatartottnak súlyos problémája keletkezett (pl. haláleset a családban, kedvezőtlen ítélet), a nevelők jelzésére azonnali segítségnyújtásra is volt lehetőség, továbbá az előírásoknak megfelelően kiemelt figyelemmel kezelték a veszélyeztetettek nyilvántartásában szereplő fogvatartottakat.⁴⁹

Az SPT Tanács értelmében a COVID-19 járvány idején, tekintettel a fertőzés fokozott kockázatára, a fogvatartási helyeken mind a szabadságuktól megfosztott személyek, mind a személyi állomány tagjai számára biztosítani kell a megfelelő pszichológiai támogatást.⁵⁰ A CPT a szabadságuktól megfosztott személyek koronavírus világjárvánnyal kapcsolatos kezelési alapelveiről szóló nyilatkozatában felhívta a figyelmet arra, hogy a járványhelyzetben a fogvatartottak számára az általános ellátáshoz képest további pszichológiai támogatást kell nyújtani.⁵¹

A Székhelyen dolgozó pszichológus tapasztalatai szerint a járványhelyzetben nem növekedett a fogvatartotti kérelmek száma. A Telephelyen dolgozó egyik pszichológus arról számolt be, hogy a fogvatartottak a koronavírussal kapcsolatos hírek, tapasztalatok megbeszélése, feldolgozása során a saját egészségük miatt aggodalmat felé nem jeleztek, inkább a családtagjaikat féltették.

A látogatócsoport által meghallgatott fogvatartottak közül többen is elmondták, hogy a pszichológusokhoz el tudnak jutni, ha kérelmi lapot adnak ki, de közvetlenül is fordulhatnak hozzájuk, ha összefutnak a folyosón, és rendszeresen – bizonyos fogvatartotti csoportok esetében az éves meghallgatáson, míg fiataloké esetében a heti nevelői szemlén – ők is megkeresik a fogvatartottakat.

A fogvatartottak pszichológiai ellátása kapcsán a vizsgálat nem állapított meg alapvető joggal összefüggő visszásságot.

2.7. Eljárás koronavírus-fertőzés gyanúja és igazolt fertőzés esetén, védőoltás biztosítása

A bv. intézetekben a fertőzés gyanújának felmerülésekor követendő eljárást szakmai protokoll határozta meg.⁵² Ennek alapján fertőzésgyanú esetén az érintett személyt – legyen akár személyi állományi tag, akár fogvatartott – azonnal el kellett különíteni, sebészi szájmaszk viselésére kellett kötelezni, és az egészségi állapotának megfelelő egészségügyi ellátásban kellett részesíteni. A továbbiakban vele személyes kontaktusba lépni kizárólag teljes védőfelszerelésben lehetett. Felső légúti mintavételezését haladéktalanul (0. nap) el kellett végezni, majd gondoskodni kellett a minta NNK által akkreditált laboratóriumba szállításáról. A tünetek megjelenésétől számított 48 óra időtartamra visszamenőleg kontaktuskutatást kellett végezni. Gondoskodni kellett a fertőzésgyanús személy járványügyi megfigyelés alá helyezéséről, fogvatartott esetében a többi fogvatartottól való elkülönítéséről, személyi állomány tagja esetében az otthonába szállításáról. A járványügyi megfigyelés alá helyezett fertőzésgyanús személy esetében a tünetek megjelenésétől számított 4. napon ismételt felső légúti mintavételezést kellett végezni, amennyiben a 0. napon vett minta eredménye negatív vagy még nem érkezett meg. Az elkülönítés megszüntethető volt, illetve a személyi állományi tag ismételten szolgálatba léphetett, ha mindkét minta eredménye negatív volt és a betegség tünetei megszűntek.

⁴⁹ Ld. 18/2020. (V. 29.) BVOP utasítás a fogvatartotti krízisek, öngyilkossági kísérletek és önártalmak megelőzéséről

⁵⁰ SPT Tanács 9. s) pont.

⁵¹ CPT: COVID-19 Nyilatkozat [CPT/Inf(2020)13] 6. pont.

⁵² A BVOP Operatív Törzs vezetője által jóváhagyott „Szakmai protokoll koronavírus-fertőzésre utaló tünetek kezelésével összefüggő elsődleges intézkedések végrehajtására”.

A szoros kontaktnak minősülő személyek esetében szintén ezt az eljárást kellett követni annyi eltéréssel, hogy esetükben az elkülönítés akkor is feloldható volt, ha a fertőzésgyanús személy mindkét mintájának eredménye negatívnak bizonyult.

Mind a személyi állomány, mind a fogvatartottak esetében a mintavételeket az Intézet egészségügyi dolgozói végezték. Az Intézetben a látogatás napjáig 384 fogvatartotton és 198 személyi állományi tagon végeztek PCR tesztet. A fogvatartottak közül 20, a személyi állomány körében 65 személy tesztje lett pozitív.

A szakmai protokollal összhangban igazolt fertőzött azonosítása esetén intézkedtek járványügyi zárlat alá helyezésétől, mely a tünetek megjelenésétől vagy a pozitív eredményt adó minta levételétől számított 14 nap időtartamú volt. Az érintett személyi állományi tag ennek ideje alatt az Intézet területére nem léphetett. Leghamarabb a tünetek megjelenésétől vagy a pozitív eredményt adó minta levételétől számított 10. és 12. napon mintát kellett tőle venni, amennyiben legalább 3 napja tünet- és panaszmentes volt. Az ismételt szolgálatba lépéséhez együttesen 3 feltételnek kellett teljesülnie: két negatív minta, tünet- és panaszmentesség, a tünetek megjelenésétől vagy a pozitív eredményt adó minta levételétől számított minimum 14 nap eltelte. Az igazolt fertőzött szoros kontaktjainak minősülő személyeket a kontakttá válástól számított minimum 14 nap időtartamban szintén járványügyi zárlat alá kellett helyezni, mely akkor volt feloldható, ha a tőle a 0. és 10. napon vett minták eredménye negatív lett, tünet-és panaszmentes volt, és a kontakttá válás idejétől minimum 14 nap eltelt.

A vezetőség tájékoztatása szerint az Intézetben fertőzöttként azonosított fogvatartottak megfertőződése minden esetben új befogadottakra volt visszavezethető, nem fordult elő olyan, hogy személyi állományi tagtól kapták volna el. Az említett 20 fogvatartott összesen 2 eset kapcsán fertőződött meg. Az egyik esetben a Telephelyen, az új könnyűszerkezetes objektum egyik épületében elhelyezett egyik fogvatartottnak voltak tünetei, de valamennyi levett mintája negatív lett. A vele egy légtérben tartózkodókat szintén PCR teszttel tesztelték, és a tünetmentes fogvatartottak között voltak olyanok, akiknek a tesztje pozitív lett. Őket a Büntetés-végrehajtás Egészségügyi Központjának tököli telephelyére szállították. A könnyűszerkezetes épületekben egy-egy blokknak közös a légtere, így a fertőzés felmerülésekor zárlatot rendeltek el, és külön eljárásrendet vezettek be az érintett blokkban. Naponta többször fertőtlenítettek, meghatározták az oda belépők körét is, akiknek kötelező volt védőoverall, maszk és kesztyű viselése. A másik esetben a Székhely épületben, új befogadott fogvatartottak esetében volt szükség járványügyi zárlat elrendelésére, mely 2 zárkát érintett. A fertőzött fogvatartottakat kiemelték és átszállították Tökölre. A zárlatot mindkét esetben a kellő számú negatív mintavételt követően oldották fel.

A vizsgálat a fertőzésgyanú és az igazolt fertőzés esetén követendő eljárással kapcsolatban nem állapított meg alapvető joggal összefüggő visszasságot.

A Székhely egészségügyi osztályvezetőjének tájékoztatása szerint az Intézetben 2020 őszén mind a személyi állomány, mind a fogvatartottak esetében megtörtént az influenzaoltással kapcsolatos igényfelmérés és az oltások beadása.

A látogatás idejére az Intézet egészségügyi dolgozói közül már mindenki megkapta a COVID-19 elleni vakcina mindkét adagját, aki igényelte. A személyi állomány további tagjait (rendvédelmi dolgozók) nyilatkoztatták, de az ő oltásuk még nem kezdődött meg. Szintén megtörtént az igényfelmérés a 60. életévüket betöltött fogvatartottak körében, akiknek mintegy fele jelezte, hogy be kívánja oltatni magát. A többi fogvatartott oltásáról még nem rendelkeztek információval, a fogvatartottak azonban már érdeklődtek róla. Az Intézet Telephelyén oltópontot jelöltek ki. Az oltást az Intézet egészségügyi szakszemélyzete szervezi meg, és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Központi Kórház és Egyetemi Oktatókórház alkalmazottai bonyolítják le.

A BVOP honlapján közzétett információs anyag szerint a védőoltást az azt igénylő fogvatartottak számára biztosítani fogják, amint az oltóanyagok rendelkezésre állnak.⁵³

A fogvatartottak oltásával kapcsolatban az Egészségügyi Világszervezet (WHO) 2021. február 8-án módosított, a COVID-19 börtönökben és más fogvatartási helyeken történő

⁵³ <https://bv.gov.hu/hu/intezetek/bvszervezet/hirek/4079> A honlapon 2021. március 12-én közzétett tájékoztató, melyet a bv. intézetekben plakát formájában helyeznek ki.

megelőzésére és kezelésére vonatkozó időközi ajánlásában⁵⁴ rámutatott, hogy a Mandela Szabályok értelmében a sérülékeny csoportok speciális igényeinek figyelembevétele nem sérti a fogvatartottak közötti diszkrimináció tilalmát,⁵⁵ továbbá, hogy a fogvatartottak egészségügyi ellátását a jogállásukon alapuló megkülönböztetéstől mentesen, a társadalom többi tagja által is elérhető szinten kell biztosítani.⁵⁶

Ennek megfelelően az NMM is szükségesnek tartja kiemelni, hogy gondoskodni kell a fogvatartottak COVID-19 elleni oltásáról, és ennek során a különösen veszélyeztetett, idős vagy krónikus betegségben szenvedő fogvatartottakat előnyben kell részesíteni.⁵⁷

2.8. Kapcsolattartás

A Bvtv. értelmében a szabadságvesztés végrehajtása során – a társadalomba való beilleszkedés érdekében – a bv. intézet elősegíti, hogy az elítélt fenntarthassa és fejleszthesse hozzátartozóival és más személyekkel való kapcsolatát. A kapcsolattartás formái a levelezés, a telefonbeszélgetés, a csomag küldése és fogadása, a látogató fogadása, a látogató bv. intézeten kívüli fogadása, valamint a kimaradás és az eltávozás. A törvény szerint a kapcsolattartás korlátozásának a bv. intézet rendje és a fogvatartás biztonsága érdekében vagy egészségügyi okból lehet helye.⁵⁸

A koronavírus elleni védekezés érdekében a jogalkotó lehetőséget biztosított a fogvatartottak kapcsolattartásának korlátozására. Ez egyrészt az intézet elhagyásával járó kapcsolattartási formákat – látogató bv. intézeten kívüli fogadása, kimaradás és eltávozás –, valamint a fogvatartott orvos által igazoltan súlyos beteg közeli hozzátartozójának látogatását és a közeli hozzátartozó temetésén való részvételt, másrészt az intézetben történő látogatófogadást érintette.⁵⁹

Mind az SPT, mind a CPT felhívta a figyelmet arra, hogy a külvilággal való kapcsolattartás, így például a látogatófogadás egészségvédelmi célú korlátozását kellő mértékben, és az SPT álláspontja szerint ingyenesen biztosított alternatív kommunikációs lehetőségekkel – például telefonálás vagy internet alapú kommunikáció – kell ellensúlyozni.⁶⁰

A jogszabályok értelmében⁶¹ az országos parancsnok rendelkezése alapján a fogvatartott a járványügyi helyzettel összefüggő korlátozások hátrányos következményeinek enyhítése érdekében

⁵⁴ WHO: Preparedness, prevention and control of COVID-19 in prisons and other places of detention: interim guidance, 8 February 2021, 24. o.

<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/339830/WHO-EURO-2021-1405-41155-57257-eng.pdf>

⁵⁵ Mandela Szabályok 2. pont.

⁵⁶ Mandela Szabályok 24. pont.

⁵⁷ A bv. szervezet honlapján közzétett közlemény szerint 2021. április 28-án kezdődött meg a fogvatartottak oltása.

<https://bv.gov.hu/hu/intezetek/bvszervezet/hirek/4131>

⁵⁸ Ld. Bvtv. 172. § és 173. §-ait.

⁵⁹ A 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet 3. § (6) bekezdése értelmében a jogszabály 2020. április 6-i hatálybalépésétől az intézet elhagyásával járó kapcsolattartási formák, ideértve a jutalmazás esetét is, továbbá a Bv. tv. 123. § (1) bekezdésében meghatározott célból történő rendkívüli eltávozások nem voltak engedélyezhetők, a 3. § (7) bekezdés b) pontja alapján továbbá, amennyiben a járványügyi rendelkezések megtartása másként nem volt biztosítható, a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka egy vagy több bv. intézet tekintetében korlátozhatta a látogatók fogadását.

A kormányrendelet 2020. június 1-jén hatályba lépett módosítása szerint a 3. § (7) bekezdésének b) pontja alapján a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka a veszélyhelyzetre vagy a veszélyhelyzet során elrendelt járványügyi intézkedésre tekintettel e kapcsolattartási formákat korlátozhatta. A veszélyhelyzet megszüntetését követően a 2020. évi LVIII. törvény 237. § (4) bekezdés bb) és bc) pontjai alapján ezt a járványügyi intézkedésre vagy az egészségügyi válsághelyzettel összefüggő más okra figyelemmel tehetette meg. A jogalkotó a rendelkezések alkalmazhatóságát a 2020. évi CIV. törvénnyel 2021. június 30. napjáig meghosszabbította.

A bv. szervezet egészére irányadó BVOP Intézkedési Tervek értelmében e kapcsolattartási formák a jogszabály hatályba lépését követően a látogatás napjáig nem voltak engedélyezhetők. [Ld.: a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka által jóváhagyott, a koronavírus-járvánnyal összefüggő feladatok végrehajtására 2020. április 9-én kiadott és hatályba lépett Intézkedési Terv (a továbbiakban: a BVOP III. Intézkedési Terve) II. fejezet 3. és 47. pont és a BVOP IV. Intézkedési Terve, II. fejezet 5. és 52.pont.]

⁶⁰ CPT: COVID-19 Nyilatkozat 7. pont, SPT Tanács 9. k) pont.

⁶¹ Ld. 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet 3. § (9) bekezdés, illetve a veszélyhelyzet megszüntetését követően: 2020. évi LVIII. törvény 237. § (7) bekezdés.

rezsimbe tartozásától függetlenül igénybe vehette a bv. intézet által nyújtott elektronikus kapcsolattartási formákat. Az általános szabályok szerinti gyakoriságot és időtartamot meghaladó mértékben kezdeményezhetett telefonhívást, és ha az ehhez szükséges letéti pénzzel nem rendelkezett, kérelmére, egyedi intézkedés alapján a bv. intézet a telefonálás díjának költségeit átvállalhatta. Csomagot havonta több alkalommal is fogadhatott és küldhetett. Az országos parancsnok a kompenzációs lehetőségekről Intézkedési Tervében rendelkezett. A fogvatartottak végrehajtási fokozathoz és rezsimkategóriához kötötten meghatározott, saját költségre indítható hívásainak időtartamát egységesen 15 perccel megnövelte, a fogvatartotti mobiltelefonnal nem rendelkezők számára pedig, amennyiben nem volt a hívás kezdeményezésére felhasználható pénzüik – kérelemre, egyedi elbírálás alapján – havonta 3x5 perc híváslehetőség biztosítását rendelte el a bv. intézetek költségére. Skype alkalmazás útján történő kapcsolattartásra a bv. szervezet – rezsimkategóriától és biztonsági kockázati besorolástól függetlenül – a fogvatartottak kérelmére, egyedi elbírálást követően biztosított lehetőséget, és engedélyezte havonta 2 db, Webshop-felületen rendelt csomag fogadását.⁶²

A látogatócsoport tagjainak több fogvatartott említette, hogy a járványra tekintettel a telefonálás időtartamát 15 perccel meghosszabbították. Az Intézet nemcsak a letéti pénzzel nem rendelkezők, hanem mindazon fogvatartottak részére, akik nem rendelkeztek fogvatartotti mobiltelefonnal, kérelmükre, egyedi elbírálás alapján havi 3x5 perc időtartamban az intézet költségére helyettesítő készülék vagy közösségi telefon útján biztosított telefonálási lehetőséget.⁶³ Több fogvatartott is beszámolt arról, hogy a „fali telefont” használja, és igénybe veszi ezt a 3x5 percet.

Az Intézet költségére biztosított telefonhívást igénybe vevő fogvatartottak létszáma havonta

2020. márc.	2020. ápr.	2020. máj.	2020. jún.	2020. júl.	2020. aug.	2020. szept.	2020. okt.	2020. nov.	2020. dec.	2021. jan.
36	28	15	24	44	36	77	77	80	64	58

Az Intézetben a Skype alkalmazáson keresztül történő videóhívás a kapcsolattartás járványhelyzetre tekintettel bevezetett új formája volt.⁶⁴ Mind az Intézet Székhelyén, mind a Telephelyen (a régi F épületben és az új, könnyűszerkezetes objektumban is) volt lehetőség annak igénybevételére, a látogatás időszakában havonta 4 alkalommal legalább 30 perc időtartamban, hétköznap, hétvégén és ünnepnapokon is.

Skype kapcsolattartás – a Székhelyen lebonyolított hívások száma havonta

2020. márc.	2020. ápr.	2020. máj.	2020. jún.	2020. júl.	2020. aug.	2020. szept.	2020. okt.	2020. nov.	2020. dec.	2021. jan.
<i>FANY rsz.-ben nem rögzített</i>	24	138	124	148	194	192	245	252	308	350

Erre a célra összesen 21 számítógép állt rendelkezésre. A kapcsolattartás igénybevételére szolgáló helyiségekben mobil térelválasztókat helyeztek el a bensőségebb beszélgetések biztosítása érdekében.⁶⁵ Az Intézet parancsnokának tájékoztatása szerint a Skype kapcsolattartás érzelmi

⁶² Ld.: a BVOP III. Intézkedési Terve II. fejezet 48-49. pont, illetve a BVOP módosított IV. Intézkedési Terve 52-54. pont.

⁶³ Ld. az Intézeti Intézkedési Terv II. fejezet 89. részét. Amelyik fogvatartottnak volt bv. által biztosított mobiltelefonja, de azt visszaadta, a leadás hónapjában nem vehette igénybe a térítésmentesen biztosítható 3x5 percet.

⁶⁴ Ld. Önértékelő jelentés III. 2. rész.

⁶⁵ Ld. Melléklet – 5. kép.

feltöltődést jelent a fogvatartottak számára, a hozzátartozókkal folytatott beszélgetések oldják feszültségeiket. A lehetőség bevezetése óta folyamatosan nőtt az azt igénybe vevő fogvatartottak száma.

A személyi állomány tagjainak véleménye az volt, hogy hasznos lenne a lehetőséget a jövőre nézve is fenntartani, mert a Skype-os beszélgetés a személyes kapcsolattartás jó alternatívája lehet azok számára, akiket a hozzátartozók a nagyobb távolság, illetve a finanszírozási nehézségek miatt nem tudnak látogatni. A fogvatartottak, különösen azok, akiknek a családja Miskolcon vagy a közelben élt, elmondásuk szerint már nagyon várták a látogatások újraindítását.

Skype kapcsolattartás – a Telephelyen a kapcsolattartást igénybe vevő fogvatartottak létszáma havonta

2020. márc.	2020. ápr.	2020. máj.	2020. jún.	2020. júl.	2020. aug.	2020. szept.	2020. okt.	2020. nov.	2020. dec.	2021. jan.
5	17	32	37	49	112	134	168	195	220	222

A Mandela Szabályok 58. pontja értelmében a fogvatartottak számára a hagyományos módokon – levelezés, látogatók fogadása – túl a rendszeres kapcsolattartást, amennyiben lehetséges, telekommunikációs, elektronikus, digitális és egyéb eszközökön keresztül is biztosítani kell. A büntetés-végrehajtás országos parancsnoka normatív utasítás kiadásával lehetővé tette, hogy az elektronikus kapcsolattartás a normakövető magatartást tanúsító enyhébb és általános rezsimszabályok hatálya alá tartozó fogvatartottaknak motivációs céllal a különleges jogrend időszakán kívül is engedélyezhető legyen.⁶⁶ Jogszabályi szinten a 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet módosításával, 2021. január 1-jei hatállyal rendelkezett a jogalkotó a telekommunikációs eszköz útján történő kapcsolattartás részletes szabályairól.⁶⁷ A havonta engedélyezhető alkalmak számát főszabály szerint a szabadságvesztés végrehajtási fokozatától és a rezsimkategóriától tette függővé.⁶⁸ Egészségügyi válsághelyzet vagy a bv. szervet érintő katasztrófa helyzet idején azonban, amennyiben a telekommunikációs eszköz útján történő kapcsolattartást a bv. szerv vezetőjének rendelkezése alapján a látogatófogadás kiváltására alkalmazzák, az a rezsimszabályokra tekintet nélkül engedélyezhető.⁶⁹

A járványhelyzetben bevezetett korlátozások kompenzálása érdekében a csomagküldés lehetőségét az Intézetben is bővítették. Az általános szabályok szerinti havi 1 helyett⁷⁰ havi 2, a bv. szervezet webshopjából rendelhető csomagot kaphattak a fogvatartottak. A negyedéves ruhacsomag küldése továbbra is engedélyezett volt.⁷¹ A beérkező ruhacsomagok átvétele védőöltözetben történt, kiosztásukra fertőtlenítés és 72 órás elkülönítés után kerülhetett sor.⁷²

A levelezés útján történő kapcsolattartással összefüggésben az Intézet parancsnoka rendelkezett arról, hogy a fertőzés megelőzése érdekében a beérkező küldeményeket a személyi

⁶⁶ A videóhívással megvalósuló elektronikus kapcsolattartás eljárásrendjéről szóló 37/2020. (VII. 24.) BVOP utasítás, 3. pont. A 4. pont értelmében különleges jogrend időszakában az elektronikus kapcsolattartás rezsimszabályoktól függetlenül engedélyezhető. Az utasítás 2020. augusztus 2-án lépett hatályba.

⁶⁷ A Bvtv. 173. § (2) bekezdése értelmében „az elítélt a rezsimszabályok szerint igénybe veheti a bv. szerv által nyújtott elektronikus kapcsolattartási formákat.” Ehhez kapcsolódóan határozza meg a 20/2020. (XII. 30.) IM rendelettel, 2021. január 1-i hatállyal módosított 16/2014 (XII. 19.) IM rendelet 2. § 9. pontja a telekommunikációs eszköz útján történő kapcsolattartás fogalmát: „a Bv. tv. 173. § (2) bekezdése szerinti kapcsolattartási formának a bv. szerv által meghatározott internet alapú telekommunikációs eszköz útján történő biztosítása.”

⁶⁸ Ld. Bvtv. 39. § (2) bekezdés h) pont (fegyház, általános rezsimszabály – havi 1), 39. § (3) bekezdés h) pont (fegyház, enyhébb rezsimszabály – havi 2), 40. § (2) bekezdés h) pont (börtön, általános rezsimszabály – havi 2), 40. § (3) bekezdés h) pont (börtön, enyhébb rezsimszabály – havi 3), 41. § (2) bekezdés h) pont (fogház, általános rezsimszabály – havi 3), 41. § (3) bekezdés h) pont (börtön, általános rezsimszabály – havi 4).

⁶⁹ Ld. a 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 102/A § (3) bekezdését, valamint a telekommunikációs eszköz útján történő elektronikus kapcsolattartás eljárásrendjéről szóló 29/2021. (V. 19.) BVOP utasítás 5. pontját.

⁷⁰ Ld. Bvtv. 176. § (2) bekezdés.

⁷¹ Ld. Bvtv. 176. § (8) bekezdés.

⁷² Intézeti Intézkedési Terv II. fejezet, 92. pont.

állomány kijelölt tagja védőfelszerelésben vegye át, és kiosztásukra legalább 40 órás várakozást követően kerüljön sor.⁷³ A látogatócsoport tagjainak több fogvatartott is említette, hogy rendszeresen levelezik hozzátartozóival, és a járvány időszaka alatt jellemzően hosszabb időbe telik, míg a leveleiket kézhez kapják, de tisztában voltak azzal, hogy ennek a „levélkarantén” az oka.

A speciális jogszabályi rendelkezések a védővel való kapcsolattartás lehetőségét nem korlátozták. Volt olyan fogvatartott, aki elmondta, hogy jogi képviselőjével telefonon tartja a kapcsolatot. Erre Skype-on keresztül is lehetőség volt, de az Intézetben a személyes találkozást is lehetővé tették. A látogatócsoport tagjai maguk is figyelemmel kísérhették egy jogi képviselő Intézetbe való beléptetését.

Az NMM a látogatás során a fogvatartottaknak a járványhelyzetre tekintettel korlátozott kapcsolattartási lehetőségei tekintetében alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem tapasztalt.

2.9. Reintegrációs tevékenységek – munkavégzés, oktatás, szabadidős programok, vallásgyakorlás

A Mandela Szabályok 4.2. pontja szerint a reintegráció érdekében a fogvatartottak egyéni kezelési igényeivel összhangban álló oktatási, szakképzési és munkalehetőségeket, valamint egyéb megfelelő és elérhető – többek között jóvátételi, erkölcsi, spirituális és egészségügyi vagy sport jellegű – támogató programokat kell biztosítani. Az Európai BörtönSzabályok 25. pontja szerint a fogvatartás során kiegyensúlyozott programokat kell biztosítani, és lehetővé kell tenni, hogy minden fogvatartott az emberi és társas kapcsolatok elégséges szintű fenntartásához szükséges időt tölthessen a zárkáján kívül.

A Bvtv. alapján a szabadságvesztés végrehajtásának céljai közé tartozik „*a végrehajtás alatti reintegrációs tevékenység eredményeként annak elősegítése, hogy az elítélt szabadulása után a társadalomba sikeresen visszailleszkedjen és a társadalom jogkövető tagjává váljon.*”⁷⁴ A törvény alapján a reintegrációs tevékenység az elítéltek munkáltatása, munkaterápiás foglalkoztatása, általános, illetve középfokú iskolai oktatásban való részvétele, a felsőfokú tanulmányok végzése, a szakképzésben való részvétele, a szakmai gyakorlat megszerzése,⁷⁵ valamint a szabadidő művelődéssel, sportolással, vallásgyakorlással való hasznos eltöltése.⁷⁶

A koronavírus elleni védekezés érdekében hozott rendkívüli szabályok alapján a fogvatartottak munkáltatása a büntetés-végrehajtás országos parancsnokának döntése alapján szünetelhetett,⁷⁷ illetőleg felfüggeszthető volt.⁷⁸ A fogvatartottak egyéb reintegrációs tevékenységekben való részvételének – oktatásban, szakképzésben, felnőttképzésben való részvétel, művelődési, önképzési, sportolási lehetőségek igénybevétele, bv. intézeten kívüli munkavégzés – lehetőségét a jogszabályok alapján a bv. intézet parancsnoka korlátozhatta.⁷⁹

A látogatás időszakában az Intézetben összesen 157 fogvatartottat vontak be a munkáltatásba, mely az összes fogvatartott 19,14%-át tette ki. Közülük 118-an költségvetési munkahelyen (pl. takarítóként, fodrászként, az Intézet konyháján ételosztóként vagy konyhai kiségitőként, a házi

⁷³ Intézeti Intézkedési Terv II. fejezet, 91. pont.

⁷⁴ Bvtv. 83. § (1) bekezdés.

⁷⁵ Bvtv. 83. § (3) bekezdés.

⁷⁶ Bvtv. 164. § (8) bekezdés.

⁷⁷ A 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet 4. § (1) bekezdése alapján a jogszabály 2020. április 6-i hatályba lépését követően az elítélt munkáltatása átmenetileg, a munkába állást akadályozó ok fennállásáig vagy a büntetés-végrehajtás országos parancsnokának döntése alapján szünetelhetett.

⁷⁸ A 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet 2020. június 1-jén hatályba lépett módosítása értelmében a 3. § (7) bekezdés ca) pontja alapján, majd annak hatályon kívül helyezését követően a 2020. évi LVIII. törvény 237. § (4) bekezdés ca) pontja alapján a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka egy vagy több bv. intézet tekintetében felfüggeszthette az elítéltek munkáltatását.

⁷⁹ A 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet 3. § (8) bekezdése, továbbá a 2020. évi LVIII. törvény 237. § (5) bekezdése alapján a bv. intézet parancsnoka korlátozhatta az elítéltek Bv. tv. 122. § b), d), e), n) és o) pontjában meghatározott jogait; bv. intézeten kívüli munkavégzését, valamint oktatásban, szakképzésben, felnőttképzésben való részvételét.

műhelyben kőművesként, villanyszerelőként, asztalosként), 39-en a Bv. Holding Kft. miskolci kirendeltségénél (csomagolási és papírhajtogatási munka) dolgoztak. Az Intézet 2020. évi önértékelő jelentése szerint az új objektum átadásával egy időben új munkahelyeket csak korlátozott létszámban tudtak létrehozni, mert a tervezett munkacsarnokok nem épültek meg. A költségvetési munkáltatásban résztvevők létszámát azonban a bővítésre tekintettel meg tudták emelni, és új munkakörök is létrejöttek.⁸⁰ A látogatás idején valamennyi fogvatartotti munkahely az Intézet területén volt. A Bv. Holding Kft. munkaterülete a Telephelyen, az új objektum „K” épületben kapott helyet. Az Intézeten kívüli munkavégzést megszüntették, de a vezetőség tájékoztatása szerint ez a járvány kitörésétől függetlenül is bekövetkezett volna.

A járványhelyzetben elrendelt korlátozások érintették a fogvatartottak oktatásban való részvételét, mivel a BVOP intézkedési tervei értelmében a járvány első hulláma során a már megkezdett oktatás, képzés kizárólag digitális úton folytatódhatott,⁸¹ a későbbiek folyamán pedig a digitális oktatás előnyben részesítése mellett kontaktórákra csak védőfelszerelésben, 1,5 m-es védőtávolság megtartására törekedve kerülhetett sor, a tantermek, oktatásra kijelölt helyiségek folyamatos fertőtlenítésével.⁸²

Az Intézet Székhelyén a 2019/2020-as tanévben az általános iskolában összesen 23 fő kezdte meg tanulmányait. A szabadítások, átszállítások miatt a tanulói létszám 20 főre csökkent, a képzést a tanév második felében az oktatást végző Pannon Oktatási Központ távoktatás keretében biztosította. Az iskola tagozatvezetője elektronikus úton küldte meg az elsajátítandó tananyagot, a számonkérésre is írásban került sor.

Az Intézet a Székhelyen 2020-tól a felzárkóztató általános iskolai oktatást megszüntette, a 2020/2021-es tanévben az oktatásban való részvételt az Intézet Telephelyén biztosította. Az itt elhelyezett fogvatartottak közül általános iskolai képzésben 93 fogvatartott (21 nő 6-8. osztályban, 18 férfi 6-7. osztályban, 54 férfi 8. osztályban), szakképzésben összesen 53 fő (17 fő a burkoló képzés I. és 5 fő a II. évfolyamán, 15 fő a festő, mázoló, tapétázó képzés I. évfolyamán, 16 fő a szakács képzés I. évfolyamán) kezdte meg tanulmányait. Az Intézet tájékoztatása szerint a képzés tervezését nehezítette, hogy az az új objektum feltöltésével párhuzamosan zajlott, ezért nem volt megfelelő információ a fogvatartottak előtanulmányairól. A járványra tekintettel az általános iskolai képzés és a szakmaképzés elméleti órái digitális, távoktatási rendszerben zajlottak, míg a gyakorlati órák eleinte személyes jelenlét mellett, majd a járványhelyzet súlyosbodása miatt 2020. november 13-ától szintén távoktatási formában.⁸³

A járványhelyzet jelentősen érintette a fogvatartottak által igénybe vehető szabadidős tevékenységeket is. Az Intézet tájékoztatása szerint a korábbi foglalkozások egy részét ideiglenes jelleggel szüneteltették (pl. jobb agyféltekés rajzolás, kockázatelemzés alapján indítandó reintegrációs foglalkozások), ehelyett olyan új programokat vezettek be, melyek maximálisan 3-4 fő részvételével, az előírt távolságtartás mellett is megszervezhetőek voltak (pl. sakk foglalkozás, gitárszakkör, kreatív kézműves foglalkozás). Az EFOP program⁸⁴ tanácsadói is törekedtek a megkezdett foglalkozások folytatására.

Az Intézet nagy hangsúlyt fektetett arra, hogy a fogvatartottak részére a zárkán belül is értelmes elfoglaltságot biztosítson (pl. a női fogvatartottak részére zárkán is gyakorolható, illusztrációval ellátott mozgássort tartalmazó segédanyagot állítottak össze).

A motiváltabb fogvatartottak intézeti szinten szervezett vers- és prózaíró, valamint rajzversenyeken vehettek részt, valamint az Országos Parancsnokság által szervezett maszktervező pályázat keretében is többen nyújtottak be pályaművet. 2020-ban a karácsonyi ünnepséget is rendhagyó módon szervezték meg, a zártláncú televíziós csatornán keresztül köszönthették egymást a fogvatartottak.

⁸⁰ Ld. Önértékelő jelentés III. 2. rész.

⁸¹ A BVOP III. Intézkedési Terve, II. fejezet 46. pont.

⁸² A BVOP módosított IV. Intézkedési Terve, II. fejezet 46. pont.

⁸³ Ld. az Önértékelő Jelentés III. 2. részét.

⁸⁴ EFOP 1.3.3-16-2016-00001 azonosító számú, „Fogvatartottak reintegrációja” című projekt. Ld: <https://bv.gov.hu/hu/efop-1-3-3>.

Az Intézet minden zárkájában törekedtek televízió biztosítására, különösen az ünnepi, hétvégi időszakban. Ennek érdekében sok készüléket szereztek be, hogy amit megrongáltak vagy meghibásodott, pótolni tudják.

Lehetőség volt könyvtári könyvek kölcsönzésére is. Az új objektumban ezt az Intézet egyik pszichológusa biztosította, az ő irodája szolgált „mozgó könyvtárként” az ott elhelyezettek számára.

A látogatócsoport tagjainak a meghallgatott fogvatartottak elsősorban zárkán belüli szabadidős tevékenységekről számoltak be – pl. tévézés, kártyázás, társasjátékozás, olvasás, kézimunkázás.

Az Intézetben a napi 1 óra szabad levegőn tartózkodás lehetőségét a járványhelyzet idején is biztosítani tudták a Székhely és Telephely sétaudvarain.⁸⁵ A fogvatartottak – kérelemre – térítésmentesen használhatták az Intézet kondicionáló termét.

A fertőzésveszély csökkentése érdekében a fogvatartottak lelki gondozásában közreműködő szervezetek tagjai személyesen nem kereshették fel az Intézetet, csupán arra volt lehetőségük, hogy írásos anyagokat, DVD felvételeket és hangfelvételeket küldjenek be.⁸⁶ Ezen anyagok eljuttatása és a fogvatartottak által igényelt egyéni foglalkozások megtartása az Intézet főállású lelkészére hárult.

A fogvatartottak számára a járványhelyzetben biztosított reintegrációs tevékenységek terén a látogatás nem tárt fel alapvető joggal összefüggő visszásságot.

3. Összefoglalás

A nemzeti megelőző mechanizmus feladatkörében eljáró alapvető jogok biztosa és három munkatársa 2021. február 10-én a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetbe látogatott.

A létesítmény befogadási kapacitása 874 fő volt, a látogatás napján az Intézetben 820 fogvatartott tartózkodott, ami 96,81%-os telítettséget jelentett.

Az Intézetben 2020 folyamán az országos férőhely-bővítési program keretében kiépített új, könnyűszerkezetes épületekből álló objektum átadását követően nőtt a férőhelyek száma, és bár sok új fogvatartott is érkezett, megszűnt a túltelítettség.

A látogatócsoport tagjai védőfelszerelésben (maszk, gumikesztyű, védőruha és lábzsák) tekintették meg az Intézet helyiségeit, és interjúkat készítettek a vezetőséggel, a személyi állomány tagjaival, valamint fogvatartott személyekkel. A látogatás célja a járvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása érdekében tett intézkedések ellenőrzése, valamint annak vizsgálata volt, hogy a bevezetett korlátozások hogyan érintették a fogvatartottak mindennapi életét.

Az Intézetben a látogatás napjáig a fogvatartottak közül 20, a személyi állomány körében 65 személy koronavírus-tesztje lett pozitív.

Az Intézet parancsnoka intézkedéseket tett a védőfelszerelések és fertőtlenítőszerbiztosítása, valamint a fertőzés Intézetbe való bekerülésének megelőzése érdekében, és követte a fertőzösgyanú és az igazolt fertőzés esetén alkalmazandó protokollt.

Az Intézetben – a járványhelyzetre tekintettel hozott speciális jogszabályokkal összhangban – korlátozták a fogvatartottak egyes jogait.

A szabadidős programokat kisebb csoportokban, illetve a zárkákban valósították meg. Az oktatás és a munkáltatás megszervezését a járványhelyzeten túl a jelentős számú új fogvatartott érkezése is befolyásolta. Az oktatásban való részvételt elsősorban a tanárok személyes jelenléte nélkül biztosították, csupán a szakmaképzés során került sor jelenléti oktatásra a fertőzés megelőzését szolgáló védelmi intézkedések alkalmazása mellett. A munkáltatás intézeten kívüli lehetőségeit megszüntették.

Látogatók fogadására nem volt lehetőség. A fogvatartottak e korlátozás kompenzálásaként megemelt telefonálási időtartamot, valamint elektronikus kapcsolattartást vehettek igénybe.

⁸⁵ Ld. Melléklet – 6. és 7. kép.

⁸⁶ Intézeti Intézkedési Terv, II. fejezet 79. pont.

Az NMM alapvető jogokat érintő visszasságokat tárt fel a személyi állomány túlterheltségével, valamint a személyi higiénias feltételek biztosításának hiányosságaival összefüggésben.

4. Ajánlások, javaslatok

A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján felkérem **az Intézet parancsnokát**, hogy

1. tegyen meg minden szükséges intézkedést a személyi állomány túlterheltségének csökkentése érdekében;
2. gondoskodjon a fogvatartotti fürdők felújításáról, valamint rendszeres és megfelelő karbantartásáról és takarításáról.

Budapest, 2021. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos

Melléklet



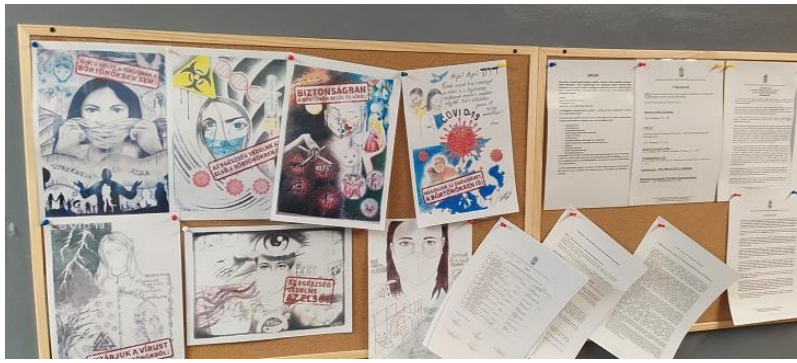
1. Zárka a Székely épületben



2. Zárka a Telephely F épületében



3. Új, könnyűszerkezetes épület a Telephelyen



4. Tájékoztató anyagok a faliújságon



5. Skype végpontok



6. Sétaudvar a Székhelyen



7. Sétaudvar a Telephelyen